

- meerpolder (4e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *Orgaan Cl. Ned. Vogelk.*, 4, p. 115—119.
3. D o b b e n, W. H. v a n (1935): Gegevens over de Wieringermeerpolder in het broedseizoen 1934 (8e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *ibidem*, 7, p. 101—103.
 4. Driemaandelijksch bericht betreffende de Zuiderzeewerken, 17, no. 3, 1936. Uitg. van het Ministerie van Waterstaat.
 5. F e e k e s, I r W. (1936): De ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie in de Wieringermeerpolder, de eerste groote droogmakerij van de Zuiderzee; proefschrift.
 6. — (1936): De pioniersvegetatie van de eerste groote Zuiderzeedrooglegging „de Wieringermeerpolder”; *Nat. wetensch. Tijdschr.* 18, Congresnummer, p. 229—236. (19e Vl. Nat. en Gen. Congres).
 7. O p d e C o u l, P. G. (1932): De Wieringermeerpolder in het broedseizoen van 1932 (5e publicatie van de „Club van Zuiderzeewaarnemers”); *Orgaan Cl. Ned. Vogelk.*, 5, p. 13—18.
 8. S c h a a n k, D r J. R. H. (1935): De broedvogels van den Wieringermeerpolder in het jaar 1935; *ibidem*, 8, p. 43—50.
 9. — (1936): Mededeelingen van de „Club van Zuiderzeewaarnemers” 22, p. 11 (niet in den handel).
 10. — en J. L. H a z e l o o p (1935): Lijst van vogels, waargenomen in de Wieringermeerpolder, 1932—1934; *ibidem*, 21, p. 4—5 (niet in den handel).
 11. De Wieringermeer. Excursiegids Zomer 1936; uitg. van de Directie van de Wieringermeerpolder. Alkmaar.

Medemblik, October 1936.

De geographische verbreiding der *Pycnonotidae* van Azië en den Indischen Archipel, VI (Slot) ¹⁾

DOOR

Mr Dr R. C. E. G. J. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG (†).

Genus: *Iole* Blyth 1844.

1. *Iole olivacea olivacea* Blyth, *Journ. As. Soc. Bengal* XIII, 1844, p. 386, Malakka, Singapore.

De verbreiding, die S h a r p e oopgeeft van dezen vorm, omvat het Maleisch schiereiland, Java, Sumatra en Borneo; dezelfde wordt vermeld door R o b. en K l. in *Ibis* 1918, p. 589.

Daaruit kan evenwel Java worden geschrapt; R o b. en K l. zelf vermelden de soort niet gedurende hun lange reis op dit eiland in 1916—1920 (die wel te verstaan in dien tijd ook onderbroken werd). B a r t e l s en S t r e s e m a n n vermelden *olivacea* niet op hun lijst van Java-vogels van 1929. Het eenige wat ik omtrent de zaak vinden kan, is dat V o r d e r m a n en F i n s c h in hun Systematisch Overzicht van 1900, p. 146, den naam *I. olivacea* neerschreven, maar met een groot vraagteken er bij.

¹⁾ Voor het 5e deel, zie dit tijdschrift, 9, 1936, p. 102—122.

De soort is beschreven uit het Britsch gedeelte van het Maleisch schiereiland. Ziehier eenige preciese localiteiten: de Kledang-heuvelen in Perak en op den piek van het eiland Penang (Chas. en Kl., Journ. Mal. Branch R. As. Soc. VI, 1928, p. 72 en 73), Beneden-Perak (Gyldenst., Ark. f. Zoöl., 10, no. 26, 1917, p. 14), eiland Singapore, gewoon (Buckn. en Chas., Birds of Singapore Island 1927, p. 176), Trang (Rob. en Kl., Ibis 1911, p. 56).

In den Riouw-archipel op het eiland Bintang verzamelden de inlandsche jagers van het Raffles Museum te Singapore 5 stuks in 1930 (Chas., Bull. Raffl. Mus., 5, 1931, p. 118).

Op Billiton verkregen door Vorderman (Nat. Tijdschr. Ned. Ind. 1889, p. 477) en op Banka door Hagen (Parrot, Abhandl. K. Bayer. Akad. Wiss. 1907, p. 240).

Op Sumatra (Oberholser's *crypta*, zie hieronder) is *olivacea* wijd verbreid, al is het dan niet overal in dezelfde densiteit. Van Heurn had 6 ex. van Atjeh (Ibis 1922, p. 669) en vandaar zijn er 2 ex. in het Mus. te Buitenzorg (Treubia XIII, 1931, p. 341). Deli, Langkat, 2 ex., van Heijst (Journ. Str. Br. R. As. Soc. 1919, p. 110), Toentoengan, Deli, 2 ex., de Bussy (hetzelfde tijdschrift, 1920, p. 101); Ophir districten, 3 ex., Padang 2 ex., Korintji 1 ex., Indrapura 2 ex., Benkoelen 1 ex., alles verzameld door Jacobson (Journ. F. M. S. Mus. XI, 1924, p. 286) en uit de Lampongs zijn er 6 ex. te Buitenzorg.

Herhaaldelijk hebben Robinson en Kloss in de hierboven aangehaalde geschriften verklaard, dat zij geen onderscheid kunnen ontdekken tusschen Sumatraansche exemplaren en die van Malakka.

Wat Borneo betreft, hield men de daar voorkomende voorwerpen als behoorend tot den nominaatvorm, totdat Finsch in Journ. f. Orn. 1867, p. 19, den Borneaanschen vogel afscheidde als: *Criniger charlottae*. Ieder een was het daar niet mede eens, o.a. Sharpe, die *C. charlottae* in de synonymie van *I. olivacea* relegeerde. Later trok Finsch zelf zijn nieuwe species in, waarvan het type in het Senckenbergisches Museum te Frankfort a/M. bewaard wordt. Hij noemde in 1905 de exemplaren, die Dr. Nieuwenhuis aan den Boven-Mahakom op Borneo had verzameld, eenvoudig: *Iole olivacea* en zoo deed ook Moulton in zijn Handlist of the Birds of Borneo 1914, p. 163.

Over de quaestie kan men een breed betoog vinden van Prof. Wilhelm Blasius in de Verhandlungen der K. K. Zoöl. Bot. Gesellsch. Wien XXXIII, 1882, p. 61, waar hij een individu behandelt, dat door Grabowsky te Tumbang Hiang in Z.O. Borneo was verzameld.

Dr A. Müller, die te Frankfort het origineele stuk van *charlottae* onderzocht, schrijft, dat deze vorm „keineswegs identisch” is met *I. olivacea* Blyth. (Ornis der Insel Salanga 1882, p. 32, noot).

Het is, zooals blijkt, een vraag die niet zoo eenvoudig te beantwoorden is. Intusschen is de vogel, of hij dan tot den nominaatvorm van Blyth of tot de subspecies *charlottae* behoort, op onderscheidene plaatsen op Borneo verzameld. Wallace en de Everett's verkregen hem in Sarawak; Chasen en Kloss aan de Samawang-rivier te Bettotan en Rayoh in Noord-Borneo en op 't eiland Banguey; deze heeren erkennen *charlottae*

en hadden daarvoor een twintigtal stuks ter vergelijking (Bull. Raffl. Mus. 4, 1930, p. 63) en in het Museum te Buitenzorg zijn exemplaren van de Lawas-rivier in Brunei, coll. D u m a s; Long-huet in Centraal Oost-Borneo, coll. S i e b e r s; Melawi-rivier in Zuidwest-Borneo.

Men zou dus, vooral op gezag van Messrs. C h a s e n en K l o s s de Borneaansche subspecies kunnen aannemen als:

2. *I. olivacea charlottae* (Finsch).

Criniger Charlottae Finsch, J. f. O. 1867, p. 19, Borneo.

3. *I. olivacea crypta* Oberholser, Proc. biol. Soc. Washington, 31, 1918, p. 197, Anamba-eilanden.

Later, in Journ. Wash. Acad. of Sci. 9, no. 14, 1919, p. 411, heeft Dr Oberholser geschreven, dat onder dezen naam ook de vogels van Sumatra vallen. Dit is niet de meening van Rob. en Kl., want die hebben meer dan eens verklaard, dat zij de Sumatraansche exemplaren achten te vallen in den nominaatvorm.

Crypta blijft dus over voor de Anamba-eilanden en waarschijnlijk ook voor de Natuna-groep, zooals Oberholser schrijft in Bull. 159 Smiths. Instit. U. S. Nat. Mus. 1932, p. 80.

4. *I. olivacea cinnamomeoventris* S. Baker.

I. virescens cinnamomeoventris S. Baker, Bull. Br. O. Cl. 38, 1917, p. 16: „Maya Peninsula, from south Tenasserim to the extreme south”.

Deze verbreiding kan niet aangenomen worden, want in de Britsche Maleische Staten woont de echte *olivacea*, die beschreven is van Singapore. Daarom beperken Rob. en Kl. het habitat van *cinnamomeoventris* van peninsulair Siam tot Tenasserim.

Trang Bom (Cochinchina), Daban (Zuid-Annam); uit deze plaatsen hadden Rob. en Kl. voorwerpen, die overeenstemmen met Baker's beschrijving en ook met exemplaren van Trang in peninsulair Siam (Ibis 1919, p. 570).

Peninsulair Siam, Rob. en Kl., Journ. Nat. Hist. Soc. Siam, V, 1924, p. 266.

Bukit Tangga in Pen. Siam (s. n. *olivacea*) Gyldenstolpe, Ark. f. Zoöl. 1917, p. 3.

De heuvelen van Nakon Sri Tamarat in Pen. Siam, Rob. en Kloss, Journ. F. M. S. Mus. XI, 1923, p. 61.

Tenasserim, W. P. L o w e, Ibis 1933, p. 269.

Salanga, A. M ü l l e r, Ornith. der Insel Salanga 1882, p. 33 (s. n. *olivacea*). Gyldenstolpe (Ibis 1920, p. 491) noemt de vogels van Puket (= Salanga) *cinnamomeoventris*.

Fransch Indochina, D e l a c o u r: overal gewoon. Wij achten het beter om alle indochineesche vogels onder dezen naam te vereenigen (Ibis 1928, p. 293). Later heeft D e l a c o u r deze zienswijze veranderd, zie beneden onder *I. o. propinqua*.

5. *I. olivacea lönnbergi* (Gyldenst.).

Criniger lönnbergi Gyldenstolpe, Kungl. Svenska Vet. Ak. Handlingar 50, no. 8, 1913, p. 24, pl. I, fig. 2.

Het type wordt hier niet aangewezen, alleen is vermeld, dat de vogel de oerwouden van Noord-Siam bewoont. De auteur beschreef hem als *Criniger lönnbergi*, sp. nov. in 1913, maar was in 1920 overtuigd, dat het niet anders was dan een subspecies van *Iole olivacea* (Ibis 1920, p. 491) en gaf toen als typische localiteit Bang Hue Hom in Noord-Siam. Verbreiding Noord- en Noordwest-Siam en zeer gewoon.

Bangs en van Tyne hebben er een subspecies van *I. virescens* Blyth in gezien (Field. Mus. N. H. 1931, publ. 290, p. 90).

Delacour en Jabouille noemden in Ibis 1925, p. 247, eenige exemplaren, die zij verkregen in Quangtri (Centraal Annam), *I. olivacea lönnbergi*.

Yunnan, Rothschild (Nov. Zoöl. XXXIV, 1927, p. 45). Berg Sutep in Noord-Siam, Chasen en Kloss (Journ. Siam. Soc. N. H. VIII, 1932, Suppl., p. 242).

6. *I. olivacea virescens* Blyth.

Iole virescens Blyth, Journ. As. Soc. Bengal XIV, 1843, p. 573.

Verbreiding naar Rob. en Kl. (Ibis 1918, p. 589): Aracan, centraal en zuidelijk Birma.

Het noorden van het Maleisch schiereiland, Gyl d. (Ark. f. Zoöl., 10, no. 26, 1917, p. 14).

Aracan, Tenasserim, Horsf. en Moore (Cat. B. Mus. East-India Comp. I, 1854, p. 254).

Tenasserim, Rob. en Kl. (Ibis 1911, p. 56).

King-island, Mergui-archipel, Anderson (Linn. Journ. Zoöl. XXI, 1887, p. 142).

7. *I. olivacea propinqua* (Oust.).

Criniger propinquus Oustalet, Nouv. Arch. Mus. Paris, 4e sér. V., p. 162, 1903.

Delacour schreef in Ibis 1929, p. 410, dat het type van *Criniger propinquus*, identisch zijnde met de *Iole* die door geheel Indochina wordt gevonden, deze naam, als oudste, moet worden gebruikt en hij herhaalt dit in L'oiseau et la R.f.O. X, 1929, p. 720. In Ibis 1930, p. 592, rangschikt hij de vogels van Hoi-Xuan in Tonkin niet meer onder *olivacea*, maar onder *virescens* Blyth en schijnt deze twee dus te houden voor afzonderlijke species.

Kinnear bewerkte in Ibis 1929 de vogels, door H. Stevens in de jaren 1923 en 1924 in Noord-Tonkin verzameld; daaronder bevonden zich eenige, zooals hij ze noemt: *I. ol. propinqua*.

Denzelfden naam gebruiken David-Beaulieu voor den vogel van Cochinchina en Engelbach voor dien van Zuid-Laos in L'oiseau 1932, resp. p. p. 148 en 486. Beide wijzen op het gewoon voorkomen van dezen vorm.

***Iole palawanensis* (Tweedd.).**

Criniger palawanensis Tweeddale, Proc. Zoöl. Soc. Lond. 1878, p. 618, Puerto Princesa, Palawan.

syn. *Iole striaticeps* Sharpe, Ibis 1888, p. 200, Palawan.

Ik geef er de voorkeur aan om deze soort binair te houden, althans voorloopig. Hartert (Nov. Zoöl. XXIX, 1922, p. 367) acht *striaticeps* het zeer versleten kleed van *I. palawanensis* en geeft zijn redenen op om aan te nemen, dat beide één en dezelfde species zijn.

Mc. Gregor (Man. Phil. Birds 1909, p. 515) plaatst deze soort in het geslacht *Trichophorus* Temminck 1824, wat Hartert l.c. onnoodig acht. De vogel komt alleen voor op Palawan, waar hij gewoon is en door vele ornithologen verzameld.

1. *Iole everetti everetti* (Tweedd.).

Criniger everetti Tweeddale, Ann. and Mag. Nat. Hist. 20, 1877, p. 535, Surigao in Noord-Mindanao.

C. everetti Tweedd. Proc. Zoöl. Soc. Lond. 1877, p. 827, pl. 84.

Verbreid over de Philippijnsche eilanden Dinagat, Leyte, Mindanao, Pannaon, Samar. Bewoont diepe bergwouden.

2. *I. everetti haynaldi* (Blas.).

Criniger Haynaldi W. Blasius, J. f. O. 1890, p. 143, Jolo (Sulu-eilanden).

Het type werd verzameld door Dr Platen en kwam in het Tring-Museum. Zoowel Hartert als Hachisuka houden dezen vogel voor een subspecies van *everetti*.

Gevonden op de Sulu-eilanden Jolo, Tawi-Tawi, Sibutu en Bongao. Een zeer talrijke boschvogel.

1. *Iole gularis gularis* (Cuv.).

Philedon gularis „Cuvier”, Pucheran, Arch. du Mus. d'Hist. Paris, 1855, 7, p. 344, pl. 18.

Turdus philippensis Gmelin I, p. 814, 1789, is gepraeoccupeerd door P. L. S. Müller 1776 en Boddaert 1783 en kan dus niet gebruikt worden. Deze vogel is volgens Mc. Gregor gevonden op de volgende Philippijnsche eilanden: Banton, Bohol, Cebu, Leyte, Lubang, Luzon, Marinduque, Mindanao, Panaon, Samar.

2. *I. gularis saturator* Hart.

I. philippensis saturator Hartert, Bull. Br. O. Cl. 36, p. 58, 1916, Mindanao.

Het type van dezen vorm is verzameld door Walter Goodfellow te Davao op Mindanao. Mc. Gregor had in 1909 den nominaatvorm voor dit eiland.

3. *I. gularis guimarasensis* Steere.

I. guimarasensis Steere, List Birds and Mamm. Steere Exped. 1890, p. 19, Guimaras.

Deze vogel is duidelijk, naar de beschrijving, een subspecies van *gularis*. Wordt ook als zoodanig opgevat door Hachisuka (Contrib. to the Birds of the Philippines 1930, p. 190).

De verbreiding is op de eilanden Bantayan, Guimaras, Masbate, Negros, Panay, Ticao en Verde.

4. ***I. gularis mindorensis* Steere**, List B. and M. Steere Exp. 1890, p. 19, Mindoro.

Dit is ook een subspecies van *gularis*, wat H a c h i s u k a erkent (l.c.). Verbreid en talrijk op de eilanden Mindoro en Semirara.

5. ***I. gularis rufigularis* (Sharpe)**.

Hypsipetes rufigularis Sharpe, Trans. Linn. Soc. 2e ser. Zoöl. 1877, I, p. 335, Malamaui.

Naar H a c h i s u k a (l.c.) subspecies van *gularis*. Indien dit zoo is, dan moet *rufigularis* op het groote eiland Mindanao van hetwelk M c G r e g o r hem opgeeft, een andere verbreiding hebben dan *saturationior* Hartert, die ook van Mindanao is. Dit zal dan wel in het westen zijn, het dichtst bij Basilan, waar S t e e r e en B o u r n s en W o r c e s t e r den *rufigularis* ook verzamelden. Mindanao is, evenals wij zagen van Java en Sumatra, groot genoeg om twee vormen van één species te herbergen. Dit komt ook uit, want M u r r a y (reis van de „Challenger”) verkreeg *rufigularis* van Zamboanga, aan de west-spits van Mindanao, vlak tegenover Basilan.

Is door S t e e r e insgelijks geschoten op het eilandje Malamaui, dat evenwel op mijn atlas niet is aangegeven en zeker gering van omvang is. 1).

De verbreiding zou dus zijn: Basilan, West-Mindanao, Malamaui. Wat Basilan betreft, zie K u r o d a in Tori, V, no. 23, 1927, p. 245.

1. ***I. siquijorensis siquijorensis* Steere**, List B. and M. Steere Exp. 1890, p. 19, Siquijor.

Alleen bekend van het Philippijnsche eiland Siquijor.

2. ***I. Siquijorensis cinereiceps* Bourns en Worcester**, Occas. Pap. of the Minnesota Acad. Nat. Sci. 1894, I, p. 25, Romblon.

Verbreiding: de Philippijnsche eilanden Romblon en Tablas.

***Iole monticola* Bourns en Worcester**, *ibid.*, Cebu.

Naar het schijnt, alleen bekend van het Phil. eiland Cebu.

Lord Rothschild heeft zich de moeite gegeven *Iole maccllellandi* in Nov. Zoöl. XXVIII, 1921, te bewerken. Men kan niet beter doen dan deze bewerking te volgen.

1. ***Iole maccllellandi maccllellandi* (Horsf.)**.

Hypsipetes maccllellandi Horsfield, Proc. Zoöl. Soc. Lond. 1839, p. 159, Assam.

De naam, zooals die door H o r s f i e l d werd geschreven in Cat. Birds Mus. East-India Company, vol. I, p. 256, 1854, is *Mc Clellandii*. In Cat. Brit. Mus. VI, p. 59, door S h a r p e *maccllellandi*, in Nov. Zoöl. 1921, p. 51, *maccllellandi* (met één c). Ik voor mij geloof dat H o r s f i e l d's schrijfwijze de juiste is; men vindt diezelfde ook gebruikt door D r T i c e h u r s t in Bull. Br. O. Cl. LIII, 1932, p. 16.

1) De Philippijnsche archipel bestaat uit 1668 eilanden die een naam hebben en 1473 zonder naam (H a c h i s u k a).

Verbreiding van den nominaatvorm: Assam, Himalaya. In het Britsch Museum exemplaren uit Assam, Bhutan en Nepal, ook uit de noordwestelijke Himalaya's.

2. *I. macclellandi holti* (Swinh.).

Hypsipetes holti Swinhoe, Ibis 1861, p.p. 266, 400, de Pih-ling bergen bij Foochow (China).

Sharp schreef in 1881, dat het type-specimen toenmaals nog het eenige bekende stuk was en Rothschild meldde in 1921 nog slechts de typische localiteit als vindplaats. Later, in 1925, berichtte La Touche (Birds eastern China, p. 90), dat deze vogel een zeer gewone standvogel is in de heuvelterreinen en op de bergen van de Chineesche provincie Fokhien en waarschijnlijk ook in Kwantung; komt in groote vluchten voor in bosschen.

Stresemann gaf in 1929 *holti* op voor de provincie Kwangsi. (J. f. O. 1929, p. 329).

3. *I. macclellandi similis* Rothschild, Nov. Zoöl. XXVIII, 1921, p. 51, waterscheiding Shweli-Salwin in Yunnan.

Rothschild geeft in zijn Avifauna of Yunnan (Nov. Zoöl. XXXIII, 1926, p. 303) een heele lijst van vindplaatsen in die provincie. Ook uit Yunnan gemeld door Greenway (Bull. Mus. Comp. Zoöl. LXXIV, no. 5, 1933, p. 152), maar onder den geslachtsnaam *Ixos*.

Uit Tonkin, Delacour (L'oiseau et la R. f. O. 1929, p. 717, onder den genusnaam *Hemixus*) en in Ibis 1930, p. 592 (onder dien van *Ixos*). Zeer gewoon in Chapa, ook ontmoet te Pakha. Stevens verzamelde exemplaren in het noorden van Tonkin, en Bangs en van Tynne hadden er eenige uit Tonkin en het daaraan grenzend deel van Laos (Field Mus. N.H. 1931, publ. 290, p. 93). Zij maken er een *Hemixus*-soort van. Men ziet uit deze aanhalingen hoe de inzichten der ornithologen verschillen over de geslachten van zooveel *Pycnonotidae*. Kon men het maar eens worden over de genera als men het doet over de species; maar dat zal wel een pium votum blijven.

4. *I. macclellandi binghami* Hart.

I. holti binghami Hartert, Nov. Zoöl. 1902, p. 558, zuidelijke Shan Staten. Verbreiding naar Rothschild, die het type in zijn Museum had: zuidelijke Shan Staten en Opper-Birma. (Nov. Zoöl. 1921, p. 51).

5. *I. macclellandi tickelli* (Blyth).

Hypsipetes tickelli Blyth, Journ. As. Soc. Bengal XXIV, p. 275, Karen-Nee. Verbreiding volgens Rothschild 1921, Karen-bergen, Moulyit.

Chasen en Kloss schrijven: *Ixos m. tickelli*, Noord-Siam (Journ. Siam. Soc. N.H. VIII, 1932, suppl. p. 242). Delacour (L'oiseau et la R. f. O. 1932, p. 437) had 18 stuks van het plateau des Bolovens in Zuid-Laos en verzekert dat deze identisch zijn met die van Birma en niet met die van Langbian in Zuid-Annan, waar *I. m. griseiventris* woont. Engelbach (L'oiseau 1932, p. 485) had 17 stuks en zegt, dat deze Birmaansche vorm

in Indochina verschijnt op het Plateau des Bolovens en gewoon is in de bosschen gelegen boven 800 m. Dr Engelbach van het hospitaal te Paksé, waar hij jaren lang woonde, kan gerust als een autoriteit voor die streken worden beschouwd.

Verder in Tenasserim aangetroffen als zeer gewoon door W. P. Lowe (Ibis 1933, p. 268).

6. *I. maccllelandi peracensis* Hart. en Butl.

I. tickelli peracensis Hartert en Butler, Nov. Zoöl. V, 1898, p. 506, Perak. Verbreiding naar Rothschild 1921, p. 51, Maleische Staten. Gunong Inas (Perak), Bonhote, Proc. Zoöl. Soc. Lond. I, VI, 1901, p. 61. Peninsulair Siam, Kao Nong, prov. Bandon, Gyldestolpe, Ibis, 1920, p. 491. Kao Luang, Nakon Sri Tamarat, Robinson en Kloss (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, 1924, p. 266 en Journ. Fed. Mal. St. Mus. XI, 1923, p. 59. Berg Benom, Pahang, Chasen en Kloss, Journ. Mal. Br. R. As. Soc. VI, 1928, p. 71.

7. *I. maccllelandi griseiventer* (Rob. en Kl.).

Hemixus tickelli griseiventer Robinson en Kloss, Ibis 1919, p. 568, Langbian pieken, Zuid-Annam.

De beschrijvers van deze subspecies hadden ook exemplaren van Dalat en Arbrey Broyé en Delacour vier stuks van Djiring (Ibis 1928, p. 292). Rothschild 1921 geeft alleen Zuid-Annam op als verbreiding; Delacour zegt er van: deze vorm schijnt beperkt te zijn tot het plateau van Langbian in Zuid-Annam (L'oiseau et la R. f. O., 1929, no. 12, p. 717).

8. *I. (Ixos) canescens* Riley, Proc. biol. Soc. Wash. vol. 46, 1933, p. 155, Z. O. Siam.

Deze vogel werd door Riley als nieuwe soort beschreven onder den naam *Ixos canescens* naar 2 voorwerpen, ♂ en ♀, in het U. S. National Museum, beide geschoten in December 1929. Riley zegt er van dat ze gelijken op *I. griseiventer* (R. en Kl.), maar dat het pileum lichter bruin is met gereduceerde en minder in het oog vallende schachtstrepen; de rug veel donkerder citroen; de staart van boven naar de punt niet in zijn geheele lengte bruinachtig grijs en de schachtstrepen veel smaller en „cartridge buff” in plaats van grijsachtig wit.

Verder legt de schrijver uit, waarom hij die twee vogels in een nieuwe soort heeft geplaatst. Hij is ook van meening dat *griseiventer* en *canescens* niet in het geslacht *Iole*, maar in *Ixos* thuis behooren.

Genus: *Microscelis* Gray 1840.

(Dit ter vervanging van *Hypsipetes* Vigors 1831).

Ik meen niet beter te kunnen doen dan voor de typische species: *amaurotis* Temm. de indeeling te volgen van Hartert in Vög. pal. Fauna, p. 463—466 en van Kurda in Avifauna of the Riu-Kiu Islands 1925.

1. *Microscelis amaurotis amaurotis* (Temm.).

Turdus amaurotis Temminck, Pl. col. II, 497, 1830, Japan.

Verbreiding naar Hartert, p. 464: Hondo, Kiusiu, Tschushima, Zeven-eilanden, Tanegashima en Yakushima. Kuroda (p. 51) voegt daar Okinawashima bij.

Chekiang (vasteland en eilanden), Shanghai (standvogel?), La Touche, Birds of eastern China I, p. 86 en 87, 1925. Geeft geen data.

Eiland Sado (Japan), Taka—Tsukasa, Tori VII, 1932, p. 211.

Hatidiosima (Zeven eilanden), Momiyama, ibid, p. 312.

2. *M. amaurotis hensoni* (Stejn).

Hypsipetes amaurotis hensoni Stejneger, Proc. U. S. Nat. Mus. XV, p. 347, 1893, Hakodate (e. a. loc.) op Jesso.

Kuroda (p. 51 en 52) geeft nog op: Tanegashima, Yakushima, Okinawashima, Zamamishima en Kumeshima, alle in de Riu-Kiu (of Loo-Choo) groep.

Korea, Quelpart-eiland, Yamashina, Tori 1932, p. 231.

3. *M. amaurotis pryeri* (Stejn).

Hypsipetes pryeri Stejneger, Proc. U. S. Nat. Mus. IX, p. 642, 1887 Okinawa.

Hartert geeft als verbreiding op de eilanden Okinawa en Iheya in de Centraal Riu-Kiu groep. Behalve deze heeft Kuroda (p. 54) nog Zamaishima en Kumeshima, die hij ook heeft opgegeven voor *M. a. hensoni*, en in beide gevallen gold het wintervogel, alle van Februari.

4. *M. amaurotis stejnegeri* (Hart.).

Hypsipetes amaurotis stejnegeri Hartert, Vög. pal. Faun. I., p. 464, Ischigaki.

Verbreiding volgens Hartert en Kuroda (p. 56) de eilanden Ischigaki en Iriomote in het zuiden van de Riu-Kiu groep. Bangs meldde (1901) ook eenige exemplaren van het eiland Obama, maar onder den naam *Hypsipetes pryeri*.

5. *M. amaurotis insignis* Kuroda, Bull. Br. O. Cl. 43, 1923, p. 105, Nichisato op het eiland Miyako.

Verbreiding naar Kuroda (p. 55) eiland Miyako, in de zuidelijke Riu-Kiu groep; niet talrijke standvogel. Men kan over deze subspecies lezen in Hartert, Nachtrag I, 1923, p. 47 en Ibis 1927, p. 702.

6. *M. amaurotis harterti* Kuroda, Annot. Zoöl. Japonenses, X, art. 11, 1922, p. 116, Botel Tobago bij Formosa.

Verbreiding naar Kuroda: eiland Botel Tobago en waarschijnlijk de eilanden Kashoto en Kisanto, die beide tot Formosa behooren. Wordt gezegd ook gevonden te worden in de bosschen van Koshun, Zuid-Formosa. Kuroda (p. 56) bespreekt de exemplaren, die hij had van het eiland Yonakuni en geeft tal van maten op, waaruit blijken zou dat de Yona-

kuni-voorwerpen eenigszins dichter staan bij *Harterti* van Botel Tobago dan bij *stejnegeri* van Ischigaki en Iriomote.

Ik kan hier wederom verwijzen naar *Hartert*, Nachtrag I, 1923, p. 46 en *Ibis* 1927, p. 702. Ook naar *Annotationes ornithologiae orientalis*, vol. II, no. 1, 1933, p. 55.

7. *M. amaurotis borodionis* Kuroda, Bull. Br. O. Cl. 43, 1923, p. 122, Minami-Dajtojima.

Verbreiding naar *Kuroda*: eiland Minami-Dajto in de Borodino-groep. Zie *Kuroda*, p. 52 en *Ibis* 1927, p. 703.

8. *M. amaurotis ogawae* (Hart.).

Hypsipetes amaurotis ogawae Hartert, Vög. pal. Faun. I, 1907, p. 465, Amami-Oshima.

Verbreiding naar *Hartert*: Amami-Oshima in de noordelijke Riu-Kiu-groep. *Kuroda* (p. 53) geeft daarbij nog op het eiland Tokuno en zegt dat deze vogels op de beide eilanden gewoon zijn.

9. *M. amaurotis matchiae* Momiyama, Dobutsugaku Zasshi, XXXV, p. 401, Hachi-jo.

Het genoemd Japansch blad is mij niet bekend, maar men kan de beschrijving van *matchiae* vinden in *Nov. Zoöl.* 37, 1932, p. 392, waar het een „poor subspecies” wordt genoemd. *Kuroda* (p. 56) acht *metchiaie* synoniem met *amaurotis*.

10. *M. amaurotis kanrasani* Momiyama, *Annotationes ornithologiae orientalis* 1927, no. 1, p. 115. Eiland Quelpart.

Alleen op Quelpart; men kan er over lezen in *Ibis* 1928, p. 799. Het is niets dan een synoniem van *amaurotis* (*Nov. Zoöl.* 37, 1932, p. 392).

11. *M. amaurotis squamiceps* (Kittl.).

Oriolus squamiceps Kittlitz, *Mém. Acad. Imp. St. Pétersb.* I., p. 141, pl. XVI, 1830, Boninsima.

Verbreiding naar *Hartert*: Bonin eilanden; idem, *Yamashina*, *Tori*, 1932, VII, p. 255.

12. *M. amaurotis magnirostris* (Hart.).

Hypsipetes amaurotis magnirostris Hartert, Bull. Br. O. Cl. XV, p. 46, 1905, S. Dionisio.

Verbreiding naar *Hartert*: Zuid-Dionisio, een van de Vulkan-eilanden, ten zuiden van de Bonin-groep.

13. *M. amaurotis fugensis* (Grant).

Hypsipetes fugensis Grant, Bull. Br. O. Cl. V, 1895, p. 2, eiland Fuga, Philippijnen.

Hartert had reeds als zijn meening uitgesproken, dat deze vogel een subspecies van *amaurotis* was. Hij is verzameld op Fuga door *Whitehead* als eerste, daarna door *McGregor* en *Mearns*. Is ook op het

eiland Calayan gevonden door Mc. Gregor. Deze eilanden liggen in de Babuyan-groep ten noorden van Luzon.

14. *M. amaurotis batanensis* (Mearns).

Hypsipetes batanensis Mearns, Philipp. Journ. Sci, 1907, 2, Sec. A., p. 357, eiland Batan.

Op Batan verzameld door Mearns en Mc. Gregor en door dezen laatsten insgelijks op Babuyan Claro. Zeer gewoon. Deze eilanden resp. in de Batan- en Babuyan-groep, noordelijk van Luzon.

15. *M. amaurotis camiguinensis* (Mc. Gr.).

Hypsipetes camiguinensis Mc. Gregor, Philipp. Journ., Sci, 1907, 2, Sec. A, p. 347, Noord-Camiguin.

Naar het schijnt, alleen gevonden op het eiland Camiguin. Bedoeld is Camiguin in de Babuyan-groep, niet Camiguin t. Z. van Bohol.

***Microscelis nicobariensis* (Moore).**

Hypsipetes nicobariensis Moore, Cat. Birds Mus. East India Cy. I, 1854, p. 257, Nicobaren.

(nomen novum pro *Ixocinclia virescens* Blyth, nec *Ixus virescens* Temminck). Verbreiding naar Blyth, Moore, Sharpe: de groep der Nicobaren-eilanden in de Golf van Bengalen.

***Microscelis leucocephalus* (Gm.).**

Turdus leucocephalus Gmelin, S. N. I, 2, 1789, p. 829, Habitat in Sina. In Gmelin's beschrijving van den vogel staat: capitis collique pennae in mare albae. Daaruit volgt, dat die vederen bij het wijfje niet wit zouden zijn. Dit is niet het geval, het verschil in kleur van kop en hals is, zooals later bleek, geen sexueel onderscheid, maar de soort is dichroïstisch en dit heeft tot veel verwarring geleid en aanleiding gegeven tot meeningsverschil over „phase” of „subspecies”.

De discussie is door eenige vooraanstaande ornithologen gevoerd, maar is van te veel omvang om ze hier weer te geven. Ik zal mij daarom bepalen tot de voornaamste literatuur ter zake te melden, voor zoover ik die bezit en er belangstellenden naar te verwijzen:

Stresemann, Orn. mon. Ber. 1923, p. 83—85; Ibis 1925, p. 296—297.

La Touche, Birds of eastern China, vol. I, part. 1, 1925, p. 87—88 en 477—478; Ibis 1923, p. 330—331; Ibis 1924, p. 196—197.

Lord Rothschild in Nov. Zoöl. 1925, p. 306; 1926, p. 301—302; 1927, p. 43.

Bangs in Bull. Mus. Comp. Zoöl. LXX, no. 4, 1930, p. 299; idem, LXXIV, no. 5, 1933, p. 151.

Delacour en Jabouille, Ibis 1925, p. 246.

Delacour, Ibis 1928, p. 292.

Bij eventueel zoeken in deze en ander literatuur zal men hier en daar den geslachtsnaam *Haringtonia* vinden in plaats van *Microscelis*. Dit is een nieuwe naam voor *Hypsipetes* Vigors 1831, gegeven door Mathews en Iredale (Austral. Avian Record III, no. 5, 1907, p. 124) met type

H. psaroides Vig. Die naam is niet algemeen aangenomen.

Het is bijzonder moeilijk om in tegenwoordigheid van al de bestaande on-eenigheid een overzicht samen te stellen van de vormen van *M. leucocephalus* in verband met hun verbreiding. Toch heeft Lord Rothschild deze taak opgevat en was wel de aangewezen persoon om dit, steunend op zijn groote literatuur-kennis en zijn hoogst belangrijke verzamelingen, tot een goed einde te kunnen brengen. In den boven-aangehaalden jaargang 1926 van *Novitates Zoologicae* deelt hij zijn opvatting mede van den vormenkring *leucocephalus* met de verbreiding van elken vorm. Ik geloof niet beter te kunnen doen, dan zijn op feiten gegronde indeeling hier te laten volgen.

M. leucocephalus leucocephalus (Gm.) met de phase *sinensis* La Touche, Chineesch vasteland.

M. l. perniger (Swinh.), Hainan.

M. l. nigerrimus (Gould), Formosa.

M. l. concolor (Blyth), Oost-Birma, de Shan-Staten, Yunnan enz.

M. l. ganeesa (Sykes), Zuid-Indië en Ceylon.

M. l. nigrescens Baker, Assam, Manipur, Arakan en de Chin-bergen.

M. l. psaroides (Vigors), de West-Himalaya tot Bhutan.

Van al deze, voegt Rothschild er bij, is alleen de nominaatvorm polychroom.

Dus zeven subspecies. Rothschild publiceerde deze lijst in zijn groote verhandeling: *The Avifauna of Yunnan in 1926*. Hij maakt daar geen melding van een nieuwen vorm: *Haringtonia l. montivagus* Bangs en Penard 1923, Fokhien. Evenmin van *Hypsipetes concolor yunnanensis* Anderson 1871, Yunnan. Van *Microscelis psaroides humei* Whistler en Kinnaer kon hij in 1926 geen melding maken, aangezien die subspecies eerst in 1932 is afgescheiden. De andere hield hij stellig voor synoniemen.

Van eenige der bovenstaande subspecies kan ik, omtrent hare verbreiding, wellicht nog iets vermelden.

1. *M. l. leucocephalus* (Gmelin).

In Annam ongeregelde wintergast. Delacour en Jabouille vonden er geen in 1923—1924, maar duizenden in de vlakte in December 1922 en de tuinen vol van die vogels. De Annamieten verzekerden, dat zij alleen maar komen wanneer de winter zeer koud is in China (*Ibis* 1925, p. 246). Verder schreef Delacour in *Ibis* 1928, p. 292, dat tijdens zijn bezoek in Tonkin de soort aldaar zeer talrijk voorkwam, vooral te Tam-Dao. Hij verkreeg een veertigtal stuks ouden en jongen, met alle mogelijke overgangen tusschen zwarte en witte koppen. Er is niet de minste twijfel aan dat al die vogels tot dezelfde soort behooren, maar dat zij twee verschillende vormen van gevederte hebben. Ook ontvangen in de bergen bij Saravane (Laos) in Februari.

Napé en Tam-Teun in Laos (*Ibis* 1929, p. 409). Chapa en Pakha in N. Tonkin (*Ibis* 1930, p. 592).

H. Stevens verzamelde op dezelfde plaats (Thai-Nien in het noorden van Tonkin) in Februari 1924 exemplaren zoowel van de *leucocephalus*-

phase als van de *sinensis*-phase (Ibis 1929, p. 141). Hetzelfde deed de Kelly—Roosevelt-expeditie van 1929 naar Tonkin en Bangs en van Tyne, die later de collectie bewerkten in Field Mus. Nat. Hist. publ. 290, 1931, zeggen op p. 93, dat de serie van *leucocephalus* volkomen intergradeert met die van *sinensis*, exemplaren van beide waarvan op precies dezelfde plaatsen geschoten werden.

De verzameling van Dr Rock in Noord-West-Yunnan en Zuid-West Szechwan bevatte uit beide streken een serie van op groote hoogte geschoten vogels. Riley bewerkte deze collectie in Proc. U. S. Nat. Mus. 1931, vol. 80 en schrijft op p. 46, dat alle gevederte-fasen, behalve de volkomen zwarte, daarin vertegenwoordigd zijn. Er waren 20 stuks in 't geheel.

Voor Yunnan kan ik overigens verwijzen naar Rothschild's mededeelingen bovengenoemd. In Kwangsi wit- en zwartkoppen door Sin verzameld (J. f. O. 1929, p. 330).

2 *M. l. montivagus* (B. en Pen.).

Haringtonia l. montivagus Bangs en Penard, Proc. New England Zool. Cl. VIII, 1923, p. 41, Fokhien.

Verbreiding in de hoge Yen-Ping-bergen van de Chinesesche provincie Fokhien.

Later, in Bull. Mus. Comp. Zool. vol. LXX, no. 4, 1930, p. 299, beschouwde Bangs dezen vogel als weer een andere „phase” van den zeer varieerenden *leucocephalus* eerder dan als een onderscheiden bergvorm, zooals Caldwell, die het type verzamelde, het er voor hield.

3. *M. l. perniger* (Swinh.).

Hypsipetes perniger Swinhoe, Ibis 1870, p. 251, pl. 9, fig. 2, Hainan.

Hartert, Birds of Hainan (Nov. Zool. XVII, 1910, p. 229) schrijft den naam binominaal, zooals Swinhoe en meent dat deze vorm den Formosaanschen *nigerrimus* op Hainan vervangt.

Zooals boven is gemeld, beschouwt Lord Rothschild *perniger* als een subspecies van *leucocephalus*. Bewoont het eiland Hainan.

4. *M. l. nigerrimus* (Gould).

Hypsipetes nigerrimus Gould, Proc. Zool. Soc. Lond. 1862, p. 282, Formosa. Alleen eigen aan Formosa en subspecies van *leucocephalus*.

5. *M. l. sinensis* (La Touche).

Haringtonia perniger sinensis La Touche, Bull. B. O. Cl. 42, 1921, Hokow in Zuid-Oost Yunnan.

Dit is, zooals hierboven geschreven is, slechts een „phase” van den veranderlijken *leucocephalus*. Rothschild besprak *sinensis* o.a. in Nov. Zool. 30, 1923, p. 50 en noemde daarbij incidenteel *M. perniger continentalis*. Ik ben er niet in geslaagd te ontdekken door wien en waar deze laatste is beschreven, maar waarschijnlijk is het ook wel een „phase”, hoewel de opgegeven maten (door Rothschild) aan een subspecies zouden kunnen doen denken.

6. *M. l. concolor* (Blyth).

Hypsipetes concolor Blyth, Journ. As. Soc. Bengal XVIII, p. 816, 1850, Tenasserim.

syn. *Hypsipetes yunnanensis* Anderson, Proc. Zool. Soc. Lond. 1871, p. 213. Deze subspecies wordt erkend door Lord Rothschild, die als verbreiding aangeeft: Oost-Birma, de Shan-Statens, Yunnan, enz.

Dezen vorm vindt men ook in Noord-Siam volgens Gyldenstolpe (Ibis 1920, p. 491), waar hij den vogel noemt: *Hypsipetes concolor yunnanensis* Anders. Op den Doi-Sutep in Noord-Siam, Chasen en Kloss (Journ. Siam. Soc. Nat. Hist. VIII, 1932, Suppl. p. 243). In Siam en Tenasserim, W. P. Lowe (Ibis 1933, p. 268). Hij schrijft den naam *M. psaroides concolor*.

De ornithologen hebben *concolor* ook ontmoet in Indochina. Bij Quangtri in Centraal Annam, Delacour en Jabouille (Ibis 1925, p. 246). Delacour, les Oiseaux migrateurs de l'Indochine Française in Festschrift E. Hartert, J. f. O. 1929, p. 79, zegt dat *concolor* in die koloniën de standvogel is en zich nooit vermengt met den nominaatvorm uit China, die in sommige jaren op den trek in Tonkin en zelfs tot in Centraal-Annam komt. Delacour heeft *concolor* in de bergstreken gevonden van Xieng-Khouan in Laos tot Djiring in Zuid-Annam.

Tonkin en Laos, Bangs en van Tynne, Field Mus. Nat. Hist. 1931, publ. 290, p. 93 en 94.

Plateau de Bolovens in Zuid-Laos, Engelbach, L'oiseau et la R. f. O. 1932, p. 485.

7. *M. l. ganeesa* (Sykes).

Hypsipetes ganeesa Sykes, Proc. Zool. Soc. Lond. 1832, p. 86, Mahabaleshwar-bergen in Z.-Indië.

syn. *Hypsipetes nilghiriensis* Jerdon, Madras Journ. 1830, p. 245, Nilghiri-bergen.

Verbreiding naar Sharpe en Rothschild: Zuid-Indië en Ceylon. Whistler, Handbook of Indian Birds 1928, p. 50, zegt dat het een gewone boschvogel is in Voor-Indië ten Zuiden van Matheran en noemt hem *M. psaroides ganeesa*. Onder dienzelfden naam wordt hij aangegeven door Wait, Birds of Ceylon 1925, p. 54, die hem daar insgelijks talrijk noemt in de bosschen.

De naam *ganeesa* is blijkbaar Hindoesch. Kan het zijn dat de soort genoemd is naar de Indische godheid der wijsheid van dien naam? Tot mijn leedwezen bezit ik niet de oorspronkelijke beschrijving van Kolonel Sykes, die allicht oplossing kan geven.

8. *M. l. nigrescens* (Baker).

Hypsipetes psaroides nigrescens Baker, Bull. Br. O. Cl. 38, 1918, p. 15, Boven Chindwin, Noord Chin bergen.

Verbreiding naar Rothschild en Baker: Assam, Manipur, Arakan, Chin bergen.

9. *M. l. psaroides* (Vig.).

Hypsipetes psaroides Vigors, Proc. Zool. Soc. London, 1831, p. 43. Afghanistan? (Cat. B. B. M. VI, p. 398).

Verbreiding naar Sharpe: Kashmir, Kumaon, Nepal, Bhutan. Volgens Rothschild hetzelfde: West-Himalaya tot Bhutan. Whistler schrijft (Handb. Indian Birds 1928, p. 49—51, fig. 6) van Chitral en Hazara tot Bhutan; in het westen des winters waargenomen te Kohat. Deze laatste vondst, dicht bij de Afghaansche grens, maakt het mogelijk dat Griffith's exemplaren waarvan sprake is bij Sharpe, inderdaad uit Afghanistan kwamen, wat een zeer beduidende uitbreiding in westelijke richting zou beduiden.

10. *M. psaroides humei* Whistler en Kinnear, Journ. Bombay, Nat. Hist. Soc. XXXV, no. 4, 1932, Ceylon.

Wat deze nieuwe subspecies is, weet ik niet omdat ik het Bombay Journal niet ter beschikking heb. Het is een tweede vorm voor Ceylon, waar, behalve deze, *M. l. ganeesa* ook wordt aangetroffen.

Er blijkt uit het bovenstaande, dat er bekwame ornithologen zijn die slechts één species kennen: *leucocephalus* met een aantal subspecies en andere, niet minder bekwame, die een tweede species: *psaroides*, ook met subspecies, daarnaast aannemen. Wie het bij het rechte eind hebben, zal nog moeten blijken.

Genus: *Cerasophila* Bingham 1900.

***Cerasophila thompsoni* (gen. et. sp. nov.) Bingham, Ann. Mag. Nat. Hist. ser. 7, vol. 5, 1900, p. 358, Zuidelijke Shan-Statens, Birma.**

Dit is een zeldzame soort in verzamelingen, en in de literatuur vind ik er weinig over. Een afbeelding er van is te vinden in the Ibis van 1903. Ik las, ik meen in Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel (1930?), dat de soort is gevonden in de Karen-bergen noordelijk van Tonghoo in Birma en daar niet zeldzaam is en verder deelt J. H. Riley mede, dat de Schauensee een ♂ verzamelde op 5500 voet op den Doi-Sutep in Noord-Siam in 1928 en Deignan een op dienzelfden berg en dezelfde hoogte. Voorts een jong ♂ door Dr Smith op den Doi-Nangka in 1931, welk stuk in het U. S. Nat. Mus. kwam. Een en ander te vinden in Journal of the Siam Society, Natural History, Supplement IX, no. 2, 1933. De naam *Cerasophila* duidt op kersensliefhebberij.

Genus: *Irena* Horsfield 1820.

In Journ. Washington Acad. Sci. VII, no. 17, 1917, p. 538, heeft Dr Oberholser een nieuwe familie: *Irenidae* voorgesteld voor deze prachtige, cobalt en zwartkleurige vogels. Robinson en Kloss hebben echter in Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 264, aangetoond, dat dit niet aangaat, want dat dezelfde naam reeds was voorgesteld door Stoliczka in Journ. Asiat. Soc. of Bengal XXXIX, II, 1870, p. 318. Die familie-afscheiding schijnt niet te zijn aangenomen; men ziet althans

de *Irena's* steeds opgenomen in de familie der *Pycnonotidae*.

Verder heeft Oberholser de *Irena's* verdeeld in twee genera: Horsfield's *Irena* en een nieuw geslacht: *Glauconympha* met *Muscicapa cyanea* Begbie, als type, dit geground op verschillen in de lengten van staart en subcaudalen (die bij al deze vogels lang zijn). Robinson en Kloss l.c. leggen uit, dat *Glauconympha* niet kan worden geaccepteerd en dat zij slechts één genus erkennen: *Irena*.

Later heeft de Amerikaan J. H. Riley in Proc. biol. Soc. Washington de zaak nog eens bediscuteerd (jaargang 1927, p. 23) en komt tot de conclusie dat *Glauconympha* Oberholser synoniem is van *Irena* Horsfield. Maar, op dezelfde bladzijde betoogt Riley verder, dat *Irena* op natuurlijke wijze vervalst in twee afdeelingen: *Irena* Horsf. en een andere voor welke hij een nieuw genus voorstelt: *Irenella* met type *Irena cyanogastra* Vigors, welk genus beperkt is tot de Philippijnsche eilanden, terwijl het andere (*Irena*) zich uitstrekt van Zuid-Indië tot Malakka, Java, Borneo, Sumatra etc. en *Irena tweedali* Sharpe op de Philippijnsche eilanden: Palawan, Balabac en Calamianes, maar dat deze eilanden in hun faunistische betrekkingen, meer Borneaansch dan Philippijnsch zijn.

Het wil mij voorkomen dat de wijste weg zal zijn Riley's theorie te aanvaarden en zijn nieuw genus aan te nemen. Zoover ik weet, is deze auteur niet tegengesproken.

1. *Irena puella puella* (Lath.).

Coracias puella Latham, Ind. Orn. I, 1790, p. 171, Travancore.

De verbreiding is, volgens Sharpe (Cat. B. Br. Mus. VI, p. 178) in de oerboschen op de bergen van Zuid-Indië; nu en dan op Ceylon. Men ontmoet den vogel weder in Sikkim *) en hij strekt verder zijn gebied uit door de Birmaansche provinciën tot Tenasserim en voorts oostwaarts tot Siam en Cochinchina.

Wait van zijn kant (Birds of Ceylon 1925, p. 123) beschreef het gebied als volgt: de Malabar-kust, de lagere hellingen van den oostelijken Himalaya, de bergen in Assam, verder Birma, de Andamanen en Nicobaren in de Golf van Bengalen. Wat Ceylon betreft, zegt hij: zeer zeldzaam en waarschijnlijk toevallige bezoeker; is verzameld bij Kandy en in het district Ratnapura.

In Siam werd de vogel lang geleden verzameld door Mouhot. Gyldestolpe (Ibis 1920, p. 496) noemt hem nogal gewoon op geëigende plaatsen door heel Siam, behalve in de zuidelijkste deelen van het land, waar hij wordt vervangen door een verwant ras (*cyanea* Begbie). Robinson (Ibis 1915, p. 745) vond hem op vele plaatsen in Z.O. Siam (12 ex.). Robinson en Kloss (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 263) 11 ex. uit verschillende localiteiten in Peninsulair Siam, o.a. Chong (Ibis 1911, p. 56). De provincie Bandon en het tegenover de kust van deze liggend eiland Koh Samui; Ghirbi in het westen van Peninsulair Siam en het eiland Junk Seylon daartegenover (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam III,

*) Deze noordelijke vogel is later door Whistler en Kinnear (Journ. Bomb. Nat. Hist. Soc. 1933) afgescheiden als: *Irena puella sikkimensis*.

1919, p. 107). In diezelfde streek van het schiereiland, te Tung Song en Patigu (Baker, *ibid.* p. 193).

Recent wordt *puella* uit Noord-Siam opgegeven door Chasen en Kloss van 4600 voet op den Doi Sutep in Journ. Siam Soc. N.H. VIII, 1932, Suppl. p. 242 en door Lowe in Ibis 1933, p. 277, van een zestigtal mijlen zuidoost van Um Pang, waar hij mededeelt dat soms groote vluchten de drinkplaatsen bezoeken.

Op het eiland (Siam-west) Junk Seylon, ook genaamd Salanga of Puket of Tonka, behalve door Rob. en Kl. reeds genoemd, nog aangetroffen door A. Müller, die een zeer groote serie had (Ornis der Insel Salanga, 1882, p. 29 en 30).

Hume en Davison vermeldden *puella* (Stray Feathers VI, 1878, p. 328, 516) van Tavoy tot Bankasoon in Zuid-Tenasserim en Oates (Birds Brit. Burmah I, 1883, p. 209) van Malewoon (dat in de buurt ligt van Bankasoon), terwijl Anderson (Linn. Journ. Zool. XXI, 1887, p. 143) de soort opgaf van den Mergui-archipel langs de Birmaansche kust.

Vóór de grootscheepsche expedities van Delacour in Fransch Indochina, had Pierre den vogel gevonden bij Saïgon in Cochinchina. Delacour en Jabouille verzamelden exemplaren op verschillende plaatsen in Centraal Annam (Ibis 1925, p. 245) en in Ibis 1928, p. 291, noemde Delacour de soort tamelijk schaarsch in Tonkin, maar gewoon bij Djiring in Zuid-Annam en Anbinh in Cochinchina. Talrijk in nog andere, ver uiteenliggende plaatsen in Indochina: Bokor, Tay-Ninh en Napé (Ibis 1929, p. 423), maar zeldzaam bij Lunh-Lunh in Tonkin (Ibis 1930, p. 598).

Stevens verzamelde *puella* te Bao-Ha en Thainien in Noord-Tonkin (Kinneer, Ibis 1929, p. 140). Bangs en van Tyne hadden een groote serie uit Tonkin en Laos (Field Mus. Nat. Hist. 1931, publ. 290, p. 94).

Voorts nog David—Beaulieu, Cochinchina (L'oiseau et la R. f. O. 1932, p. 148) en Engelbach, gewoon op het plateau des Bolovens in Laos (*ibid.* p. 497).

2. *I. puella cyanea* (Begg.).

Muscicapa cyanea Beggie, Malayan Peninsula 1834, p. 517, Malakka.

syn. *Irena malayensis* Müller, Ornis der Insel Salanga, 1882, p. 30, Malakka. [C. W. Richmond heeft in 1927 (Proc. U. S. Nat. Mus. vol. 70, art. 15) een lijst gegeven van generische namen voor vogels, opgesteld gedurende de jaren 1916 tot en met 1922. Op p. 14 van deze lijst vind ik den geslachtsnaam *Glaucomorpha* Oberholser, Journ. Washington Acad. Sci. VII, no. 17, 1917, p. 539, met type *Muscicapa cyanea* Beggie. Mij dacht dat het *Glauconympha* was, zooals een paar bladzijden te voren hierboven door mij geschreven, en vraag mij af welke de juiste naam is van die twee.]

De verbreiding van deze subspecies, die naar Rob. en Kl. (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 264) van de noordelijker *puella* alleen afwijkt door de langere subcaudalen, is het Maleisch schiereiland.

Ik laat hier eenige preciese localiteiten volgen:

Bonhote (Proc. Zool. Soc. Lond. I, no. VI, 1901, p. 62), Kelantan.
Grant (Fasciculi malayenses III, 1905, p. 88), Patani.

Robinson en Kloss (Ibis 1911, p. 56), de eilanden Langkawi en Terutau en het schiereiland ten zuiden van Trang.

Robinson (Journ. Fed. Mal. St. VII, 1917, p. 172), Langkawi en Terutau, welk laatste eiland ongeveer de noordelijke grens is voor dit ras.
Chasen en Kloss (Journ. Mal. Br. R. As. Soc. VI, p. 72 en 73, de Kledang-bergen in Perak en Penang Hill.

Gyldenstolpe (Ibis 1920, p. 496), de zuidelijkste deelen van Peninsulair Siam; exemplaren verzameld zijnde te Bukit Besar en Nongchik in Patani en op het eiland Terutau.

Gyldenstolpe (Ark. f. Zool. 10, no. 26, 1917, p. 4), Bukit Tangga in Negri Sembilan.

Men kan ook nalezen Lord Walden's verschillende geschriften over deze (en andere) subspecies, evenals A. Müller op p. 30 van zijn *Ornis der Insel Salanga 1882*.

3. *I. puella turcosa* Walden, Ann. and Mag. Nat. Hist. (4) V, p. 417, 1870, Java.

I. puella Horsfield (nec Latham 1790) Frans, Linn. Soc. XIII, p. 153, Java.
Vorderman, Java-vogels I (Nat. Tijdschr. Ned.-Indië LI, 1891, p. 390), de bergen Merapi en Moeriah.

Vorderman, Java-vogels II (ibid. LIX, 1898, p. 218), Wonosalem.
Robinson en Kloss (Treubia V, 1924, p. 283), Wijnkoopsbaai.

De vogel schijnt op Java niet talrijk te zijn, gelijk Vorderman constateerde.

4. *I. puella crinigera* Sharpe.

I. crinigera Sharpe, Cat. B. Br. Mus. III, 1877, p. 267, Borneo.

I. crinigera Sharpe, ibid. VI, 1881, p. 176 (nomen emendatum).

In 1877 stelde Sharpe het genus *Irena* bij de *Dicruridae*, in 1881 bij de *Timeliidae*; thans wordt het algemeen gerekend tot de *Pycnonotidae*.

De verbreiding van dezen vorm omvat de eilanden Borneo, Labuan, Banka, Billiton, Sumatra en omliggende.

Op Borneo vermeldt Salvadori (Uccelli di Borneo 1874, p. 151) als vindplaatsen Banjermassing, Sarawak, Labuan, evenals Sharpe in 1881.

Blasius (Jahresber. für Naturwiss. zu Braunschweig 1880—1881, p. 144) had 17 exemplaren, door Dr Platen verzameld bij Jambusan in Sarawak en verklaart daar, dat *cyanea* gelijk is aan *crinigera* en dat Salvadori van diezelfde meening is. Dit is natuurlijk ten onrechte, maar

Blasius hield zijn opinie vol op p. 50 van zijn: *Vögel von Borneo in Verhandl. der K. K. Zool. Bot. Ges. Wien XXXIII, 1882*, waar hij de

collectie bespreekt, die F. J. Grabowsky op Borneo maakte en die twee exemplaren bevatte, een van Kotta Baru aan den Kapuas en een van Lihong Bahaja.

Voorts vermeldt Blasius (Mitteil. der Geogr. Ges. u. d. Naturhist. Mus. zu Lübeck, II Reihe, Heft. X, 1896, p. 24) een stuk, geschoten door Kapitein H. Storm bij Pontianak in West-Borneo en noemt dit hier

crinigera ofschoon hij er bijvoegt niet zeker te zijn of afscheiding van de vogels van Borneo van die van Malakka (*cyanea*) gerechtvaardigd is.

Finsch (Notes L. M. XXVI, p. 19): verzameld door Dr Nieuwenhuis aan den Boven-Mahakam en Boven-Kajan in Centraal Borneo.

Vorderman (Nat. Tijdschr. Ned. Ind. L, 1890, p. 393). In Koetey verzameld door C. Bock.

Chasen en Kloss (Bull. Raffl. Mus. no. 4, 1930, p. 63) verkregen aan de Samawang-rivier, te Bettotan en Rayoh in Noord-West Borneo.

Kloss (Treubia XII, 1930, p. 411). In het Zool. Mus. te Buitenzorg verscheidene exemplaren van de Northern Boundary, Telen- en Melawirivieren.

Chasen en Kloss (Treubia XIV, 1932, p. 15), Pontianak.

Sharpe (Proc. Zool. Soc. Lond. 1879, p. 338), het eiland Labuan tegenover N.W. Borneo, geeft weer wat de toenmalige Gouverneur van dat eiland hem over *I. p. crinigera* schreef en dat er op neerkomt dat de vogel aldaar heel niet zeldzaam was. H. Low verzamelde hem ook op Labuan.

Wat Sumatra betreft, trachtte Dr Parrot (Abh. K. Bay. Acad. Wiss. 1907, p. 246) in een vrij lang betoog te bewijzen, dat er geen verschil bestaat tusschen de exemplaren van Java en van Sumatra en noemt deze laatste *I. p. turcosa*. Over deze zaak schreef echter Kloss (Treubia XIII, 1931, p. 341), dat de Sumatraansche vogel van *turcosa* van Java verschilt, omdat het blauw bij de ♂♂ eenigszins violet is genuanceerd, waardoor het verschil tusschen de twee rassen uitkomt.

De subspecies is over geheel Sumatra verbreid. In zijn Atjeh-collectie had Jhr F. C. van Heurn 8 stuks (Ibis 1922, p. 671). De Heer Jacobson verzamelde exemplaren in de Padangsche bovenlanden, Indrapura, Korintji en Benkoelen (Journ. Fed. Mal. St. Mus. 1924, p. 284).

De Bussy bij Tandjong Poetri in N.O. Sumatra (Bijdr. Dierk. XXI, p. 263).

Rob. en Kl. (Journ. Fed. Mal. St. Mus. VIII, 1918, p. 175), algemeen in de Padangsche Bovenlanden (coll. Klaesi). Geeft daar ook aantekeningen omtrent de verschillende subspecies.

In het Zoöl. Mus. te Buitenzorg exemplaren uit de Lampongs en Palembang (Treubia XIII, 1932, p. 340).

Billiton. Vorderman (Nat. Tijdschr. Ned. Ind. 1889, p. 458) noemt de *Irena's* behorende tot de meest algemeene vogels van het eiland, in tegenstelling van Java, waar ze zeer zeldzaam zijn; ook gevonden op het eiland Mendanau.

Vorderman noemt die Billiton-vogels *I. cyanea* Begbie en geeft *crinigera* Sharpe als synonymiën, zoodat niet zeker blijkt welken vorm hij bedoelt voor het eiland. Gegeven de geographische ligging van Billiton, zal het waarschijnlijk wel *crinigera* zijn.

Banka. De *Irena's*, die men op dit eiland vindt, behooren volgens Riley (Proc. U. S. Nat. Mus. vol. 75, art. 4, 1929, p. 25) tot *crinigera*.

Barussan-eilanden, collectieve naam voor de reeks van eilanden ten westen van Sumatra. Dr Oberholser heeft de vogels van de Banjak-eilanden, die in die reeks zijn gelegen, afgescheiden onder den naam: *Glauconympha cyanea megacyanea* Journ. Wash. Acad. Sci. VII, 1917, p. 540, type van

Tuanku. Deze afscheiding is verworpen geworden door Chasen en Kloss in Ibis 1926, p. 289 (*Spolia mentawiensia*) die zeggen, dat de vogels van de Mentawi-eilanden identiek zijn met de Sumatraansche.

Riley op zijn beurt (Proc. U. S. Nat. Mus. 75, Art. 4, 1929, p. 25) schrijft, dat hij in het bezit is van een groote serie volwassen en jonge *Irena's* van Sipora en Siberut, alsmede van de Banjak-eilanden, Nias, Zuid-Pagi en Batu en dat er geen constante verschillen zijn tusschen de vogels van al die eilanden en die van Sumatra. Zodoende valt *megacyanea* in de synonymie van *crinigera*. Ook blijkt dat de soort op de meeste West-Sumatraansche eilanden vrij gewoon is.

5. *I. puella tweedalii* Sharpe, Cat. B. Br. Mus. III, 1877, p. 268, Balabac (Philippijnen).

Palawan, Blasius, Vögel von Palawan in „Ornis” 1888, p. 11. Balabac, Calamianes, Palawan, Mc. Gregor, Manual Philippine birds 1909, p. 502; dezelfde verbreiding opgegeven door Riley in Proc. biol. Soc. Washington 40, 1927, p. 24.

Chasen en Kloss (Bull. Raffl. Mus. no. 4, 1930, p. 63) verklaren *tweedalii* voor subspecies van *puella*.

De genoemde drie eilanden behooren in politieken zin tot de Philippijnen, maar hun fauna is voor een goed deel, meer Borneaansch, zooals hierboven reeds is opgemerkt.

Op Palawan is de „fairy bluebird” door vele onderzoekers gevonden, op Calamianes door Bourns en Worcester, maar wat Balabac betreft, nog wel de locus typicus, verklaart Mc. Gregor in een noot op zijn aangehaalde p. 502, dat hij nergens een geval heeft kunnen opsporen waarin deze *Irena* op dit eiland zou zijn buitgemaakt.

Genus: *Irenella* Riley 1927.

Hierboven is reeds uitgelegd waarom dit genus door Riley in Proc. biol. Soc. Washington, 40, 1927, p. 23, van *Irena* is afgescheiden voor de vogels van de eigenlijke Philippijnen. Het omvat slechts één soort, in drie subspecies. Het schijnt niet onmogelijk, dat later een van die vormen, of misschien wel een andere, nieuwe, op een of meer eilanden dan de hieronder genoemde, alsnog wordt ontdekt.

1. *Irenella cyanogastra cyanogastra* (Vig.).

Irena cyanogastra Vigors, Proc. Zool. Soc. Lond. 1831, p. 97, Luzon.

Alleen bekend van Luzon, waar de vogel door tal van onderzoekers is aangetroffen. (Mc. Gregor, Man. Phil. Birds 1909, p. 500).

2. *I. cyanogastra ellae* (Steere).

Irena ellae Steere, List B. and Mamm. Steere Exp. 1890, p. 18, Samar.

Bekend van de eilanden Samar en Leyte (Mc. Gregor, l.c.).

3. *I. cyanogastra melanochlamys* (Sharpe).

Irena melanochlamys Sharpe, Cat. B. Br. Mus. III, 1877, p. 266, Basilan.

Bekend van Basilan en Mindanao (Mc. Gregor, l.c., p. 501). Basilan, Kuroda, Tori 1927, p. 245.

Genus: *Chloropsis* Jardine en Selby, 1826.

In oudere geschriften vindt men veelal voor deze veelkleurige vogels den genus-naam *Phyllornis*, maar Sharp heeft in de twee noten onderaan p. 15 van het door hem bewerkte vol. VI van den Catalogue of Birds in the British Museum uitgelegd waarom dit niet aangaat.

Chloropsis heeft prioriteit:

Chloropsis Jardine en Selby, Ill. Orn. text bij pl. V, 1826.

Phyllornis Temm. Pl. Col. 81, 1829 ex Boie M. S.

1. *Chloropsis cochinchinensis cochinchinensis* (Gm.).

Turdus cochinchinensis Gmelin, S. N. I, 2, p. 825, 1789, Cochinchina.

Kloss heeft deze species behandeld op p. 162 Journ. Mal. Branch Roy. As. Soc. IV, 1926 en daar den ouden naam van Gmelin doen herleven, die veelal vervangen was geworden door den meer recenten *chlorocephala* Walden. Dit voorbeeld is gevolgd door vele auteurs, ik noem slechts Prof. Stresemann en Delacour in hun jongere werken.

Kloss heeft verder i.c. de verdeling der soort in subspecies opgegeven, die, naar wel aangenomen mag worden, de juiste is. Ik heb althans deze indeeling nergens weersproken gevonden.

De nominaatvorm begint zijn verbreiding ongeveer aan de groote Brahmputra-rivier, die door Assam loopt en gaat tot het uiterste in oostelijke richting aan de Chineseesche zee, zuidelijk tot 6° 30' op het Maleisch schiereiland. Een noordelijke grens geeft Kloss niet op.

Delacour (Ibis 1928, p. 291) schrijft van dezen bladvogel: gewoon in alle deelen van Fransch Indochina en herhaalt dit in Ibis 1929, p. 409. David—Beaulieu (L'oiseau et la R. f. O. 1932, p. 148) noemt hem zeer gewoon in het district Honquan in Cochinchina.

Engelbach (ibid. p. 485) vrij gewoon in de dichte wouden van Zuid-Laos.

Jabouille (ibid. p. 622) Thudaumot in Beneden-Cochinchina.

Chasen en Kloss (Journ. Siam Soc. Nat. Hist. VIII, 1932, suppl. p. 242) de Doi-Sutep (berg in Noord-Siam).

Lowe (Ibis 1933, p. 267) had van zijn reis (the Vernay Exp.) in 1923—1924 negen stuks. Hij schrijft dat de soort voor het eerst ontmoet werd aan den voet van het Taok Plateau in Tenasserim op 1300 voet, maar veel talrijker werd na het overschrijden van de Siameesche grens.

Is de verzekering van Kloss, dat deze vorm op het Siameesch gedeelte van het schiereiland zuidelijk gaat tot 6° 30', goed, dan behooren de *Chloropsis* van Salanga, dat op 8° ligt, tot den nominaatvorm. Müller (Ornis van Salanga 1882, p. 34) had van dit eiland een groote serie, die hij *icterocephala* noemde. Er is in 't algemeen veel verwarring in de namen geweest totdat Kloss in 1926, als boven gemeld, de zaak recht zette. Ik zou hierover, met aanhaling van literatuur, nog een en ander kunnen mededeelen, maar acht dit niet van genoeg actualiteit en voor den lezer allicht niet interessant.

2. *C. cochinchinensis icterocephala* (Less.).

Phyllornis icterocephalus Lesson, Rev. Zool. 1840, p. 164, Sumatra.

Verbreiding naar Kloss: Sumatra en het eiland Maleisch Schiereiland ten zuiden van 6° 30', dus de Maleische staten.

Deze vorm is over geheel Sumatra gevonden. Door van Heurn in Atjeh (Ibis 1922, p. 669), de Bussy in Deli (Serbadjadi, Bijdragen Dierk. XXI, p. 263), van Heyst in Langkat (Journ. Str. Br. R. As. Soc. no. 80, 1919, p. 109); Rob. en Kl. Palembang (Journ. Fed. M. St. Mus. VIII, 1923, p. 343), Jacobson, Ophir Districten, Padangsche Bovenlanden, Korintji, Benkoelen (Journ. Fed. M. St. Mus. XI, 1924, p. 283).

In het Zoöl. Mus. te Buitenzorg negen exemplaren van Palembang en de Lampongs (Treubia XIII, 1931, p. 340).

Op Malakka vind ik dezen vorm vermeld door Chasen en Kloss van de Kledang-bergen in Perak (Journ. Mal. Br. R. As. Soc. VI, 1928, p. 72) en van Bukit-Tangga in Negri-Sembilan door Gyldestolpe (Arkiv. f. Zool. 10, no. 26, 1917, p. 4). Ook verscheidene voorwerpen in Cat. B. Br. Mus. VI, p. 31, van „Malacca” zonder verdere plaatsaanduiding.

Blasius geeft op: Klang (Malakka) in Mitteil. d. Geogr. Ges. u. d. Naturhist. Mus. Lübeck 1896, p. 39, verzamelaar Kapitein H. Storm. Blasius o.c. p. 40 noemt den vorm, die op Billiton werd gevonden door Vorderman (Nat. Tijdschr. Ned. Indië 1889, p. 473) en dien deze *icterocephala* betitelde, identiek met den Borneaanschen *viridinucha*, niet met den Maleischen. Daarentegen acht Kloss den Billitonvogel identiek met *icterocephala* (Treubia XIII, 1931, p. 296).

Van eventueel voorkomen op Banka heb ik niets kunnen vinden.

3. *C. cochinchinensis nigricollis* (Vieill.).

Philemon nigricollis Vieillot, Nouv. Dict. d' Hist. Nat. Vol. 27, 1816, p. 432, Java.

Berg Salak, Vorderman, Nat. Tijdschr. Ned. Ind. XLV, 1885, p. 331.

Wijnkoopersbaai, id. id. 1886, p. 78.

Op deze beide plaatsen sub. nom. *Phyllornis chochinchinensis*.

Berg Merapi in Solo, Vorderman ibid., Java-vogels I, 1891. Hier gebruikt hij den juisten naam: *nigricollis*.

Wonosalem (Modjokerto) en Litjin (Besoeeki), Vorderman, ibid. Java-vogels II, 1898.

The whole of Java, Rob. en Kl. (Treubia V, 1924, p. 283).

Ik zelf ontving indertijd 3 exemplaren van Buitenzorg. Deze vorm is nergens dan op Java geconstateerd.

4. *C. cochinchinensis viridinucha* (Sharpe).

Phyllornis viridinucha Sharpe, Ibis 1877, p. 15, Borneo.

Chloropsis viridinucha Sharpe, Cat. B. Br. Mus. VI, 1881, p. 31, pl. 1.

Het type van deze subspecies is een ♂ ad. van Bintulu in N.W. Borneo door Everett verzameld en bevindt zich in het Britsch Museum. Daar is ook een stuk van Tagora in Sarawak.

Verder: Jambusan in Sarawak, Blasius, Jahresber. d. Vereins f. Naturwiss. zu Braunschweig, 1881, p. 152, Platen leg.

Boven-Makaham, Centraal Borneo, verzameld door Dr Nieuwenhuis (Finsch, Notes L. M. XXVI, p. 20).

Moulton noemt den vogel: *C. icterocephalus viridinucha*. Lijst van Borneo-vogels in Journ. Str. Br. R. As. Soc. no. 67, 1914, p. 162.

***Chloropsis flavocincta* Sharpe**, Ibis 1887, p. 445, Kina Balu. syn. *C. kinabaluensis* Sharpe, *ibid.*, p. 445, maar na *flavocincta*, Kina Balu. John Whitehead heeft bewezen (Explor. Mount Kina Balu, p. 219), dat *kinabaluensis* niet anders is dan het ♀ van *flavocincta*. De typen van beide kwamen in het Tring-Museum (Nov. Zool. 1922, p. 266).

Kloss schreef in Journ. Mal. Br. R. As. Soc. IV, 1926, p. 163: „This „bird, though it has a black-throated female, may prove to be only a „mountain-development of *viridinucha* (e.g. also a subspecies of *cochin-chinensis*) when its range is better known.”

1. *C. hardwickii hardwickii* Jardine en Selby, Ill. Orn. II, App. p. 1, 1830, Nepal.

Verbreiding naar Sharpe, Cat. B. Br. Mus. VI, p. 19: de Himalaya van 2000—4000 voet, ook de bergen van Assam, Aracan, Birma en Tenasserim. Tenasserim, W. P. Lowe, subsp.? (Ibis 1933, p. 267). Slechts één ♂ verzameld; voegt er bij: deze groene vogels worden licht over het hoofd gezien tengevolge van hun kleur en gewoonten.

Noord-West Yunnan, Rothschild in Nov. Zool. 1921, p. 52; 1925, p. 307; 1926, p. 305; 1927, p. 43, 45.

Noord-Siam, bij Koon-Tan, slechts 1 ex. Gyldenstolpe, Ibis 1920, p. 490. Op den Doi-Sutep, Chasen en Kloss, Journ. Siam Soc. Nat. Hist. VIII, 1932, Suppl. p. 242, intermediair tusschen *hardwickii* en *malayana*.

2. *Hardwickii melliana* Stresemann, J. f. O. 1923, p. 363, de Chi-neesche provinciën Kwangtung en Fokhien.

Mell, Ornith. Südchina's IV in J. f. O. 1925, p. 171, 189. Biologie etc. La Touche, Birds eastern China I, 1925, p. 85, verbreiding: Centraal Fokhien, Kwantung, Oost en Zuid-Oost Yunnan, standvogel, waarschijnlijk ook in Kwangsi.

Men zie ook Rothschild's Supplement to the Avifauna of Yunnan, Nov. Zool. 1927, p. 43 en 45.

3. *C. hardwickii malayana* Robinson en Kloss, Journ. Fed. Mal. St. Mus XI, 1923, p. 55, Goenong Ijau, Perak, 4500 voet.

Deze auteurs zeggen, dat *malayana* alleen in maten verschilt van den noordelijken nominaatvorm; vleugels van 12 volwassen exemplaren onderzocht: *malayana* 84—89 mm tegen *hardwickii* 93—99 mm. Deze nieuwe vorm is die van de Maleische Staten, maar Rob. en Kl. schrijven in Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 260, dat hij niet onwaarschijnlijk eventueel ook zal verkregen worden in een deel van Tenasserim en in West-Siam, omdat Gyldenstolpe uit Noord-Siam een stuk heeft gemeld met een vleugel van 88 mm.

Deze subspecies, schrijven R o b. en K l. verder, is aanmerkelijk kleiner dan de typische noordelijke van Nepal.

4. *Hardwickii lazulina* (Swinhoe).

Phyllornis lazulina Swinhoe, Ibis 1870, p. 255, Hainan.

H a r t e r t, die 14 stuks had van diverse localiteiten op het eiland Hainan, geeft in Nov. Zool. 1910, p. 228, de zeer duidelijke verschillen op tusschen dezen vorm en den nominaatvorm.

Echter komt *lazulina* niet slechts voor op Hainan, maar ook op het daartegenover liggend vasteland in Fransch Indochina. D e l a c o u r en J a b o u i l l e (Ibis 1925, p. 246) hadden twee paren verzameld te Lang-Khoai in Centraal Annam, en zeggen dat bij deze de kleur van de bovenborst typisch is. Later schreef D e l a c o u r (Ibis 1928, p. 291) dat, in het groot aantal Tonkinesche, Annamitiesche, Zuid-Chineesche en Hainaneesche exemplaren die hij had onderzocht, geen constante verschillen konden worden gevonden en hij het mitsdien raadzaam acht al die vogels te noemen *C. hardw. lazulina*. Verder voegt hij er nog bij: Alle vogels van Tonkin en Annam behooren tot dien vorm, terwijl die van Xieng-Khouan *hardwickii* zijn. (Die plaats ligt in Noord-Laos). Bij Tam-Dao in Tonkin zeer gewoon; een uitgesproken bewoner van de bergtoppen.

D e l a c o u r (Ibis 1929, p. 409): een paar (*lazulina*) van het natte woud van de Chaîne, oost. van Napé in Annam.

O u s t a l e t meldde *hardwickii* van Tonkin, Laos en N. Annam (Nouv. Arch. du Musée V, 1903, p. 71). Deze vogels zijn wel *lazulina* geweest.

1. *C. aurifrons aurifrons* (Temm.).

Phyllornis aurifrons Temminck, Pl. col. 484, fig. 1, 1829.

T e m m i n c k gaf bij vergissing Sumatra op als locus typicus. S h a r p e verbeterde dit in „India” en B a k e r begrensde dit weder tot Cachar (in Manipur, N.W. Britsch-Indië).

Verbreiding naar S h a r p e: N.W. Himalaya, Nepal, Dacca, Aracan, Assam, Birma tot Tenasserim en Cambodja.

O u s t a l e t noemde dezen vogel onder degene, die door Prins Henri van Orléans in Yunnan waren verzameld, zie Nov. Zool. 1926, p. 305.

Tenasserim, W. P. L o w e, Ibis 1933, p. 267.

2. *C. aurifrons davidsoni* Baker, Bull. Br. O. Cl. 41, 1920, p. 8, Malabar.

Davidsoni is een nomen novum pro *malabaricus*, Gmelin, Syst. Nat. I, 2, p. 837, gepraeoccupeerd door *Turdus malabaricus* Gmelin p. 816. Er is echter een oudere naam voor *davidsoni*, namelijk *Phyllornis frontalis* (ex. Natterer M. S.), P e l z e l n, Sitzungsber. der mathem. naturwiss. Klasse der Kaiserl. Akad. der Wissensch. in Wien, Tome XX, 1856, p. 157, pl. II, fig. 1. Khelgate bij Goa. De naam zou dus moeten luiden: *Chlor. aurifrons frontalis* (Pelzeln). Men kan over deze zaak raadplegen Bull. Br. O. Cl. 53, 1932, p. 46.

Deze subspecies is verbreid in de wouden van Malabar en zuidelijk Voor-

Indië, in de oostelijke Ghâts en in de bosschen van Centraal-Indië (Sharpe).

3. *C. aurifrons insularis* Whistler en Kinnear, Journ. Bombay XXXV, no. 4, 1932, Ceylon.

Vóórdat de afscheiding van dezen nieuwen vorm door Wh. en K. plaats had gevonden, achtte men de vogels van het eiland identiek met die van het vasteland (Malabar, Travancore etc.). Daarom werden zij door Wait (Birds of Ceylon 1925, p. 51) *davidsoni* geheeten. Al wat Wait dus schreef over dezen laatsten, biologie enz., heeft betrekking op denzelfden vogel, maar onder een nieuwen naam.

Deze *Chloropsis* is op het eiland wijd, maar eenigszins lokaal verbreid, zoowel in de bergen als in het laagland (Wait).

4. *C. aurifrons inornatus* Kloss, Ibis 1918, p. 198, Lat Bua Kao in Oost-Siam.

Deze vorm is erkend door Stuart Baker, die zelf exemplaren bezat, verzameld door Herbert (Ibis 1918, p. 595).

De verbreiding is, naar het schijnt, Siam en Indochina.

Hier volgen eenige preciese localiteiten:

Koh-Lak in Z.W. Siam, Gyldenstolpe (Ibis 1920, p. 490).

Koh-Lak en Hat-Sanuk in Z.W. Siam, Robinson en Kloss (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 260).

Daban in Zuid-Annam, Rob. en Kl. (Ibis 1919, p. 567).

Khasan, Lankhoai en Bana in het district Quangtri in Centraal-Annam, Delacour en Jabouille (Ibis 1925, p. 246).

Djiring (Zuid-Annam), An-Binh (Cochinchina) op beide plaatsen gewoon, Delacour (Ibis 1928, p. 291).

Angkor, Kompong-Thom, Tay-Ninh, Napé in Fransch Indochina, Delacour (Ibis 1929, p. 409).

Honquan in Cochinchina, zeer gewoon, David—Beaulieu (L'oiseau et la R. f. O. 1932, p. 148).

Zuid-Laos, vrij gewoon in de bosschen in de vlakte, Engelbach (ibid. p. 484).

1. *C. viridis viridis* (Horsf.).

Turdus viridis Horsfield, Trans. Linn. Soc. XIII, p. 148, Java.

Verbreiding over geheel Java en tot dit eiland beperkt. Vorderman (Java-vogels II, Nat. Tijdschr. Ned. Ind. 1898, p. 213) gaf op: Mantoop (Soerabaia), Modjokerto, Wonosalem (westerhelling van den Ardjoeno, 1500 voet), Litjin (oosterhelling van het Idjen-gebergte in Besoeki).

Robinson en Kloss verzamelden op hun bekende reis door Java, exemplaren te Tjomas, aan de Wijnkoopsbaai, te Karangbolong en te Badjoelmati, dus in West-, Zuid- en Oost-Java (Treubia V, 1924, p. 283).

2. *C. viridis parvirostris* Hartert, Orn. Mon. Ber. 1898, p. 93. Het eiland Nias ten westen van Sumatra.

Hartert heeft dezen vogel beschreven als subspecies van *C. zosterops*.

Vigors 1830. Het type, verzameld door zekeren R a a p, op den Goenong Limbu op Nias, kwam in het Tring-Museum (Nov. Zool. 1922, p. 366). Hier geeft H a r t e r t het op als subspecies van *C. viridis*.

3. *C. viridis viriditectus* Hartert, Nov. Zool. 1902, p. 544, Borneo. Naar Dr P a r r o t, Abhandl. der K. Bay. Akad. d. Wiss. 1907, p. 241, is dit een zeer zwak staande subspecies, terwijl Ch a s e n en K l o s s (Bull. Raffl. Mus. 4, 1930, p. 61—62) dezen vorm beschouwen als synoniem van *C. zosterops* Vig. van Sumatra, omdat zij geen verschil zien tusschen Borneaansche en Sumatraansche exemplaren.

S a l v a d o r i (Ucc. di Borneo 1874, p. 193) vermeldt dezen vogel uit Sarawak en Banjermassing onder den naam *Phyllornis sonneratii* Jard. en Selby. Onder dienzelfden naam geeft V o r d e r m a n hem op in zijn: Liste des Oiseaux de Bornéo 1886, p. 230. F i n s c h daarentegen gebruikt den naam *Chl. zosterops* in Notes L. M. Note I, vol. XXVI, p. 20, waar hij de vogels opsomt, door Dr N i e u w e n h u i s op Borneo verzameld. M o u l t o n, Handlist Birds Borneo (Journ. Str. Br. R. As. Soc. no. 67, 1914, p. 162) heeft H a r t e r t's naam *viriditectus*. B l a s i u s en N e h r k o r n (Beitr. zur Kenntnis der Vogelfauna von Borneo in Jahresber. d. Vereins für Naturwiss. zu Braunschweig 1880—1881, p. 151) schrijven *Phyllornis Sonneratii* en B l a s i u s doet ditzelfde op p. 58 van Verhandl. d. K. K. Zool. Bot. Ges. Wien XXXIII, 1882, waar hij de vogels bespreekt, door G r a b o w s k y in Zuidoost-Borneo verzameld. Er is dus genoeg verschil van opvatting. In alle geval is *C. sonneratii* Jard. en Selby een synoniem van *viridis* Horsf. (Cat. B. Br. Mus. VI, p. 23).

4. *C. viridis zosterops* Vigors, Append. Mem. Life R a f f l e s, 1830, p. 674, geen localiteit, maar waarschijnlijk Sumatra.

De Borneaansche *viriditectus* zou hieronder vallen, indien men leest wat daarvan geschreven is door P a r r o t eenerzijds en door Ch a s e n en K l o s s anderzijds, zie hierboven.

Verbreiding naar S h a r p e: Borneo, Sumatra en het Maleisch schiereiland, gaande tot de bosschen van Centraal- en Zuid-Tenasserim.

Trang, Bukit Besar en Nongchik, alsmede de eilanden Telibun, Lontar en Puket, G y l d e n s t o l p e (Ibis 1920, p. 490).

Peninsulaire Siam, verschillende plaatsen, R o b i n s o n en K l o s s (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 261, en Journ. f. Mal. St. Mus. XI, 1923, p. 61), ook B a k e r (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam III, 1919, p. 193).

Zuid-Tenasserim, O a t e s (Birds Brit. Burmah, I, 1883, p. 207) ook H u m e en D a v i s o n (Stray Feathers VI, 1878, p. 324 en 516) sub nomine *Phyllornis javensis* Moore.

Junk Seylon of Puket, M ü l l e r (Ornis der Insel Salanga, 1882, p. 34) ook s.n. *Ph. javensis*.

Patani, O. G r a n t (Fasciculi Malayenses III, 1905, p. 89).

Kledang-bergen in Perak, Ch a s e n en K l o s s (Journ. Mal. Br. A. As. Soc. VI, 1928, p. 72).

In het algemeen buitengewoon talrijk bij Chong en goed verbreid over het gansche Maleische schiereiland op middelbare en geringe hoogten. Banka. Te Simpang, Parrot (Abhandl. K. Bay. Akad. wissensch. 1907, p. 241).

Billiton. Te Lilangan, Vorderman, Vogels van Billiton (Nat. Tijdschr. Ned. Ind. 1889, p. 472). Kloss (Treubia XIII, 1931, p. 296).

Bunguran, het grootste eiland in de Natuna-groep, Hartert (Nov. Zool. 1895, p. 468). Dit ook opgegeven door Oberholser (Bull. 159, U. S. Nat. Mus. 1932, p. 75).

Sumatra. Vorderman, Oiseaux de Sumatra (Nat. Tijdschr. Ned. Ind. 1889, p. 402) s.nom. *Phyllornis sonnerati*. Atjeh, van Heurn (Ibis 1922, p. 669). Deli, Robinson en Kloss (Journ. Str. Br. R. As. Soc. no. 80, 1919, p. 109) coll. van Heyst. Sennah en Batang Kwis, Noord-oost Sumatra, de Bussy (Bijdr. Dierkunde XXI, p. 263). Padangsche bovenlanden en Benkoelen, Jacobson (Journ. Fed. St. Mus. XI, 1924, p. 282). In het Zoologische Museum te Buitenzorg zes exemplaren van de Lampongs en Palembang (Treubia XIII, 1931, p. 340).

***Chloropsis jerdoni* (Bl.).**

Phyllornis jerdoni Blyth, Journ. As. Soc. Bengal XIII, 1844, p. 392, India. Een goede gekleurde plaat in Jerdon's Illustrations of Indian Ornithology 1847, pl. 43.

Verbreiding volgens Sharpe: het grootst gedeelte van Britsch Voor-Indië, maar niet in Beneden-Bengalen of in de sub-Himalayaansche districten; ook Ceylon. Whistler geeft de verbreiding iets nauwkeuriger op in zijn Handbook of Indian birds 1928, p. 48, waar ook een plaat is. (Pl. IV, fig. 3). Hij schrijft: door het geheele Indische schiereiland van Sitapur, Fyzabad en Barti in het noorden, Baroda en de Panch Mahals in het westen, de Rajmahal-bergen en Midnapore in het oosten en gaat tot en met Ceylon.

Op dit eiland naar Wait, Birds of Ceylon 1925, p. 52, pl. I, fig. 3, bewoont deze vogel het laagland in goed beboschte streken en ook de bergen tot op 3500 voet of soms nog wat hooger.

***Chloropsis media* (Bp.).**

Phyllornis media Bonaparte, Consp. Gen. Av. I, 1850, p. 396, Sumatra (ex Müller M. S. in Mus. Lugd. ubi typus conservatur).

Een gekleurde afbeelding is te vinden in Journ. Fed. Mal. St. Mus. XI, 1924, pl. X, ♂ en ♀. Deze vogel komt alleen op Sumatra voor.

Korintji, nogal gewoon, 17 ex. Robinson en Kloss (Journ. Fed. Mal. St. Mus. VIII, 1918, p. 174).

Ophir districten, Padangsche bovenlanden, Benkoelen, gewoon maar niet lager dan 900 m. Jacobson (ibid. XI, 1924, p. 282).

Korintji en Palembang, 4 ex. in Zool. Mus. Buitenzorg (Treubia XIII, 1931, p. 340).

Over voorkomen in Deli en Atjeh heb ik niets gevonden.

I. *Chloropsis cyanopogon cyanopogon* (Temm.).

Phyllornis cyanopogon Temminck, Pl. col. 512, fig. 1, 1823, Palembang. De verbreiding dezer soort is Sumatra, Borneo en het Maleisch schiereiland. Wat Sumatra betreft, de volgende plaatsen:

Atjeh, een ♀, van Heurn (Ibis 1922, p. 669).

Deli, van Heyst (Journ. Str. Br. R. As. Soc. no. 80, 1919, p. 110 en ibid. no. 81, 1920, p. 101).

Serbadjadi, Laboean, de Bussy (Bijdr. Dierk. XXI, p. 263).

Deli, Dr Parrot, Beitr. Orn. Sum. u. d. Insel Banka 1907, p. 242.

Ophir Districten, Padangsche bovenlanden, Jacobson (Journ. Fed. Mal. St. Mus. XI, 1924, p. 283).

Lampongs. Drie ex. in Zool. Mus. Buitenzorg (Treubia, XIII, 1931, p. 340). Op Borneo de volgende:

Sarawak, Salvadori (Ucc. di Borneo 1874, p. 194).

Jambusan in Sarawak, Blasius (Jahresber. d. Vereins für Naturwiss. zu Braunschweig 1880—81, p. 152).

Bintulu in Sarawak en N.W. Borneo, Sharpe (Cat. B. Br. Mus. VI, p. 33).

De Boven-Makaham en Boven-Kajan in Centraal Borneo, Finsch, coll. Dr Nieuwenhuis (Notes L. M. XXVI, p. 20).

Tumbang Hian aan de Kapuas-rivier, Teweh in Centraal Borneo, Blasius (Verhandl. der K. K. Zool. Bot. Ges. Wien, XXXIII, 1882, p. 58).

Het eiland Banguay ten noorden van Britsch Noord-Borneo, Chasen en Kloss (Bull. Raffl. Mus. no. 4, 1930, p. 62).

Maleische Staten en Peninsulair Siam.

Op dit schiereiland woont *C. cyanopogon*, maar naar het schijnt, in twee vormen, een zuidelijken, die gelijk is aan den nominaatvorm van Sumatra, en een noordelijken, door Robinson en Kloss afgescheiden in 1918 onder den naam *septentrionalis*. Het verschil is dat bij het ♂ van laatstgenoemden de zwarte keel van achteren een gelen rand heeft. Het ♀ heeft meestal het voorhoofd met gelen tint gewasschen. De geographische grens tusschen beide vormen precies aan te geven is moeilijk; er zijn intermediairen.

Ik zal de vindplaatsen hieronder aangeven, zooals ik ze in de literatuur aantref, de juistheid voor rekening der auteurs latende.

Peninsulair Siam, de allerzuidelijkste deelen daarvan; exemplaren werden verkregen in Trang, te Mabek en Jalor, Gyldenstolpe (Ibis 1920, p. 490).

Patani, O. Grant (Fasciculi Malayenses III, 1905, p. 88).

Het zuiden van Malakka, Baker (Fauna Br. Ind. Birds I, 1922, p. 353). Robinson en Kloss schrijven (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, no. 3, 1924, p. 262): Exemplaren, die voor ons liggen van Bangnara in Patani; toonen dat het typische ras juist even in Siam komt in dien staat (Patani); stukken uit Perlis en Kedah aan de westkust behooren tot de noordelijke subspecies. De vogels van Noord-Perak zijn intermediair.

Bukit Tangga in Negri-Sembilan, Gyldenstolpe (Ark. f. Zool. 1917, p. 4).

2. *C. cyanopogon septentrionalis* Robinson en Kloss, Journ. Nat. Hist. Soc. Siam III, 1918, p. 107, Ghirbi (ook Trang, Perlis en Kedah). Bankasoon, Hume en Davison (Stray Feathers VI, 1878, p. 325). Deze plaats ligt in het uiterste zuiden van Tenasserim.

Junk Seylon, A. Müller (Ornis des Insel Salanga, 1882, p. 34).

Trang, Rob. en Kl., zeldzaam (Ibis 1910, p. 56).

Zuidwest Siam en Zuid-Tenasserim (partim), Baker (Fauna Br. India I, 1922, p. 352).

Tapli, Pakchan, Peninsulair Siam en Tasan in Chumporn, Rob. en Kl. (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam V, 1924, p. 262 en 263).

Ik heb met de kaart steeds vóór mij gewerkt en alle hierboven aangegeven localiteiten gevonden.

***Chloropsis venusta* (Bp.).**

Phyllornis venusta Bonaparte, Consp. Gen. Avium I, 1850, p. 396, Sumatra. Siolak Daras in de Korintji-vallei, Robinson en Kloss (Journ. Fed. Mal. St. Mus. VIII, 1918, p. 174 en 175). Zij verzamelden daar twee stuks, ♂ en ♀, zijnde het eenige paar, dat zij op hun tocht zagen en voegen er bij: „This extremely rare green bulbul, one of the handsomest of its „genus, is to the best of our knowledge only known from the three types „in the Leyden Museum, two of the typical series in the Liverpool Museum, six collected by Mogdiliani in the Battak Highlands, and two „males from the Padang Highlands, collected by Klaesi.”

Atjeh, Jhr F. C. van Heurn had het geluk een ♂ te verzamelen op 1200 m aan het meer Takengon (Ibis 1922, p. 669) en de heer Jacobson een paar (♂ en ♀) op 1000 m in de Ophir Districten en een jong ♂ op 1050 m in de Padangsche Bovenlanden (Journ. Fed. Mal. St. Mus. XI, 1924, 283 en 284). Hij voegde daarbij: „This very rare species is „found in old forest and at the edge of clearings. One of three was one „of a small flock of five or six.”

En Robinson en Kloss noteerden er nog bij: „This beautiful species „of which we give a figure (pl. 10, t.c. ♂ en ♀) is only known from the „mountainous regions of Sumatra.”

Noch van Heyst, noch de Bussy hebben deze soort in Deli verzameld.

***Chloropsis palawanensis* (Sharpe).**

Phyllornis palawanensis Sharpe, Trans. Linn. Soc. Vol. I, p. 333, pl. 50, fig. 1 en 2, Palawan.

Puerto Princesa, Tweeddale (Proc. Zool. Soc. Lond. 1878, p. 619). Van dezelfde localiteit, Blasius, Vögel von Palawan (Ornis 1888, p. 13) coll. Platen. Op Palawan door velen verzameld, op Balabac door Everett, op Calamianes door Bourns en Worcester (Man. Philipp. Birds 1909, p. 498).

***Chloropsis flavipennis* (Tweedd.).**

Phyllornis flavipennis Tweeddale, Proc. Zool. Soc. Lond. 1877, p. 761, pl. 77, fig. 1, Cebu.

Everett verzamelde de type-vogels, een serie van vier. Later is deze nogal zeldzame vogel verzameld door Bourns en Worcester en ook door Mc. Gregor op het eiland Cebu, waar men hem vindt in het woud en broedend in Juni. Komt ook voor op Mindanao, waar hij verzameld werd door Platen en Celestino (Man. Phil. B. p. 499).

Afgesloten in 1933.

Ornithologie van Nederland

1937, 1e mededeeling.

Naar bij de Redactie ingekomen gegevens samengesteld

DOOR

TEN KATE.

Serinus canarius germanicus Laubm. — Midden-europeesche kanarie.
Half December 1936 verkreeg ik een ♂ juv., op 2 November 1936 in het Westland onder 's Gravenzande gevangen, doch niet als zoodanig herkend. Door een tusschenpersoon kocht ik den vogel, die bij die gelegenheid uit de kooi ontsnapte en zich tegen een ruit dood vloog. Het ex., dat aan het Rijks Museum te Leiden geschonken werd, is sedert 1930 door bemiddeling van het Ringstation het 4de bekende voorkomen in de provincie Zuid-Holland. (J. C. Koch).

Zie voor de eerste 3 gevallen Orgaan Cl. N. V., 8, p. 134. (t. K.).

Calcarius l. lapponicus (L.) — IJsgors.

Op 13, 20 en 21 November 1936 werden aan het Ringstation Wassenaar resp. 1 ♂, 1 ♀ en 1 ♀ gevangen. (J. C. Koch).

Voor vroegere waarnemingen en vangsten aldaar zie Orgaan Cl. N. V., 5, p. 166, 6, p. 118 en 8, p. 135. (t. K.).

Eremophila alpestris flava (Gm.) — Strandleeuwerik.

Op 24 November 1936 werd op het eiland Urk een voorwerp aangetroffen; aanwezig in mijn coll.

Voor verdere gegevens uit het Zuiderzeegebied, zie ten Kate, Vogels Zuiderzeegebied, 1936, p. 26. (t. K.).

Panurus b. biarmicus (L.) — Baardmees.

Op 7 October 1936 nam ik met den heer G. A. Brouwer baardmezen waar tussen Maklum en Workum in binnendijkse rietveldjes, terwijl ik op 22 October 1936 ongeveer 8 stuks aantrof in het riet van buitendijkse plassen onder Tacozijl. (G. Bosch).

Hoogstwaarschijnlijk hebben we in beide gevallen met winterverplaatsingen te doen, daar het mij niet bekend is, dat de baardmees in genoemde localiteiten broedt. Wat Tacozijl betreft, zijn de naastbijgelegen broedplaatsen gelegen aan de Tjonger en bij Ossenzijl („Ardea”, 17, p. 86). (t. K.).